

Anul nașterii Mitropolitului Iosif Naniescu

— argumente canonice și muzicale —

Arhid. Dr. Sebastian BARBU BUCUR

Dezgroparea trecutului nostru este o datorie sfântă pentru noi toți care astăzi, pe o cale sau alta, ne străduim să cimentăm ideea de românism și să valorificăm solidaritatea cu un trecut care trebuie să rămână mereu prezent. Este ceea ce încercăm să realizăm în demersul nostru, să descoperim și să reliefăm partea necunoscută a activității marelui Ierarh Iosif Naniescu și anume, pe cea de mare psalt și compozitor de muzică românească de tradiție bizantină și de promotor al acesteia.

Făcând parte din galeria marilor mitropoliți ai Moldovei, mulți biografi au abordat detaliat, succint sau în treacăt viața și opera acestui mare prelat care a fost mitropolit al Moldovei între anii 1875-1902.

O monografie științifică și completă asupra acestei mari personalități eclesiastice nu s-a scris încă. Până acum, biograful său principal rămâne Arhimandritul dr. Vasile Vasilache, care a trăit în America ultimii 40 de ani¹.

Iosif Naniescu a fost un ierarh destoinic, „un sfânt viu” și priceput, cum menționa Nicolae Iorga², „un model de mitropolit”, cum afirmă Gh. Moisescu³; „prin atâtea fapte de seamă”, cum sublinia Mircea Păcurariu⁴, „un om de demnitate”, cum îl prezentau oficialitățile vremii⁵; „un bun gospodar, un smerit călugăr, un cărturar, un milostiv, un misionar” cum îl numește P.I. David⁶ și chiar

---

¹ La vârsta de 92 de ani în anul 2001 făcând o vizită în România – cu prilejul sfințirii bisericii „Sf. Spiridon Vechi” la care a devenit ctitor printr-o donație consistentă – Părintele Patriarh Teoctist i-a acordat rangul de arhimandrit mitrofor, iar în anul 2002 a trecut la cele veșnice.

² N. Iorga, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, București, 1930, p. 242.

³ Gh. Moisescu, *Istoria Bisericii Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1957, vol. II, p. 524

⁴ Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1981, vol. III, p. 166;

⁵ Protosinghelul Vasile Vasilache, *Iosif Naniescu, strălucit Mitropolit al Moldovei*, Mănăstirea Neamțu, 1940, p. 164-169.

⁶ Diac. P. I. David, *Mitropolitul Iosif Naniescu, milostivul, lesne – iertătorul și ctitorul-ierarh în Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul LXVI (1990), nr. 1-3 (ian.- mart.), p. 141.

un „Iosif cel sfânt”, cum îl preacinstea un ucenic al său, patriarhul Nicodim Munteanu⁷ la care noi adăugăm: *un mare și necunoscut muzician de geniu.*

Comunicarea de față face parte dintr-o lucrare mai amplă, care abordează o parte din opera sa și anume pe cea muzicală. Acum ne referim numai la anul nașterii mitropolitului Iosif Naniescu. Un studiu mai extins ar putea răspunde la întrebările: la ce vârstă a compus celebrele *Răspunsuri mari liturgice*, gl. VIII, care au cea mai largă circulație în toată țara, la sate și orașe, la vârsta de 15 ani sau la cea de 17 ani, vârstă la care de-a lungul secolelor nici un român nu a compus muzică psaltică, fie ea și mai puțin reușită decât aceste celebre *Răspunsuri*, care, pe lângă faptul că și astăzi – după 178 de ani – ocupă locul întâi în galeria multipleurilor *Răspunsuri* existente, acestea constituind un material prețios pentru mulți compozitori români, care sunt înveșmântate cu mijloace armonico-polifonice.

Cu privire la anul nașterii sale există două mari tabere, în fiecare din acestea fiind și istorici de primă mărime, unii plasându-l pe marele mitropolit în anul 1820, iar alții în anul 1818, o problemă foarte dificilă la care nădăjduim – pe baza unor argumente de ordin canonic, a unor documente muzicale și a unor raționamente să aducem o modestă contribuție.

Prima mențiune cu privire la data nașterii sale o găsim într-o așa-zisă „*Autobiografie*”⁸, când este menționată data: „27 iulie, 1820”. Tot în această „*Autobiografie*” însuși Iosif Naniescu spune că datele de mai sus au fost date și la înscrierea sa în școală la Colegiul Național de la Sf. Sava, în anul 1841, ca și prin 1864 la Minister.

La 6 iulie 1900 se prăznuia la Iași – cu mare pompă – împlinirea a 25 de ani de păstorire neîntreruptă pe scaunul Mitropoliei Moldovei și Sucevei a Mitropolitului Iosif Naniescu (6 iulie 1875 - 6 iulie 1900). Cu acest prilej D[ragomir] D[emetrescu] publică un amănunțit și bogat reportaj despre această serbare⁹. În anul 1901 a apărut și un volum în care se face și mai pe larg o dare de seamă cu privire la această prăznuire¹⁰. În amândouă lucrările se dau și câteva lămuriri biografice ale celui prăznuit. Se arată în lucrările mai sus citate că s-a născut în anul 1820, în luna iulie 27. Chiar și pe piatra care acoperă mormântul de lângă Mitropolia din Iași, în care se află îngropate rămășițele pământești ale lui Iosif Naniescu, stă scris drept an al nașterii sale tot anul 1820. Mai târziu, în anul 1930, Nicolae Iorga optează tot pentru anul 1820 spunând: „la 1902 trupul bătrânului de 82 de ani (subl.n) se coboară afară din zidurile bisericești”¹¹. În 1940, D. Furtună combate cu vehemență pe cei care dau ca an al nașterii marelui

⁷ Protosinghelul Vasile Vasilache, *op. cit.*, prefața „Iosif cel Sfânt” de Nicodim Patriarhul, p. III-XII.

⁸ Ms. Rom. nr. 2854, p. 220-229.

⁹ D[ragomir] D[emetrescu], *Aniversarea a 25 ani de arhipăstorie pe scaunul Sfin) tei mitropolii a Moldovei și Sucevei a I.P.S(fin)itului Mitropolit D.D. Iosif Naniescu*, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXIV, nr. 5/ 1900, p. 363.

¹⁰ *Jubileul de 25 ani de arhipăstorie a Înalt Prea Sfin)titului Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Exarh Plaiurilor, D.D. Iosif al II-lea Naniescu*, Iași, Tip. Dacia, p. 3.

¹¹ N. Iorga, *op.cit.*, p. 242.

ierarh anul 1818, optând pentru anul 1820¹². Mai târziu, Gabriel Cocora¹³ în anul 1960 și Vasile Vasile¹⁴, în anul 1993, dau ca an al nașterii lui Iosif Naniescu tot anul 1820.

Ultimul mare istoric și cercetător, care în anul 1996 optează pentru anul 1820 este Profesorul Universitar Dr. Mircea Păcurariu¹⁵ cu toate că în 1981, după cum vom vedea, optează pentru anul 1818.

Așadar, mulți biografi care au abordat viața și opera marelui prelat au acreditat ideea că mitropolitul Iosif Naniescu a murit în vârstă de 82 de ani, anul nașterii fiind 1820, după cum l-a mărturisit el, și precum a și fost scris pe piatra de mormânt; iar apoi, în multe locuri, când venea vorba despre mitropolitul Iosif Naniescu, apăreau și anii 1820-1902.

Începând cu anul 1939 apare ca dată a nașterii sale, 15 iulie 1818 în următoarele împrejurări: „Preotul D. Zupu din Parohia Pepeni, în care se cuprinde și satul Răzălăi din județul Bălți, cercetând arhiva parohială, a dat și peste certificatul de naștere al copilului Ioan a lui Nane, precum și peste cel de căsătorie al lui Nane Mihalache ca și cel de moarte al preotului Nane, tatăl Mitropolitului Iosif Naniescu.

Data nașterii, însemnată în acest certificat este anul *1818, 15 iulie*.

Biograful principal al lui Iosif Naniescu, Vasile Vasilache, dă în copie cuprinsul raportului Preotului Dumitru Zupu, din Parohia Pepeni, jud. Bălți, trimis către Prea Fericitul Părinte Patriarh Nicodim, precum și o copie a celor trei certificate mai sus amintite¹⁶.

În adresa respectivă din Parohia Pepeni (Cercul 2, jud. Bălți nr. 77) din 6 martie anul 1939, Preotul Dumitru Zupu spune: „învrednicindu-mă Bunul Dumnezeu de a păstori pe locurile unde a văzut lumina zilei marele și sfântul cu viața, Mitropolitul Iosif Naniescu, pe lângă mulțumirea sufletească ce totdeauna am simțit-o de a fi pe aceste locuri mi-a fost dat să aflu și adevărata dată a nașterii marelui mitropolit sub un morman de reviste rusești, zice D. Zupu, am dat de o parte din registrul mitrical al satului Răzălăii, de la anul 1808 și până la anul 1834, restul filelor lipsind. În acest registru, am găsit și actul de naștere al Mitropolitului, unde se vede că *Sfântul Moldovei este născut în anul 1818 iulie 15*, și nu în anul 1820, cum greșit s-a publicat în cartea Jubileului de 25 ani și cum s-a și săpat pe piatra de pe mormânt.

Actul din registru este autentic și apoi mai este întărit și de *Scrisul de vidomoste* din anul 1824, unde Mitropolitul cu numele Ioan, fiu(l) preutesei

¹² Pr. D. Furtună, *Între mitrică și autobiografie*, în *Mitropolia Moldovei*, anul XVI, apr. nr. 4/1940, p. 189-192.

¹³ Gabriel Cocora, *Documente pentru biografia lui Iosif Naniescu*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, an XXXVI, 1960, nr. 1-2(ian.-febr.), p. 92.

¹⁴ Vasile Vasile, *Iosif Naniescu – reprezentant de seamă al muzicii psaltice*, în *Muzica*, serie nouă, anul IV(16) oct.-dec., 1993, p. 128.

¹⁵ Preot Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, *Dictionarul Teologilor Români*, București, 1996, p. 300.

¹⁶ Protosinghelul Vasile Vasilache, *op.cit.*, p. 191-202.

Teodosia, figurează în vârstă de 6 ani, iar fratele său Irimia figurează de 4 ani. Din registru se mai constată că tatăl său, preotul Anania, s-a cununat în anul 1817 Ianuarie 27 și a decedat în anul 1820 Ianuarie 20.

Cercetând vidomostele bisericesti am constatat – zice preotul D. Zupu – că preotul Vasile Fronea – bunul (bunicul) și preuteasa Teodosia – mama – figurează până și în anul 1834, în anul 1835 figurând numai Ioan de 17 ani și Irimia de 15 ani, nepoții preotului. Ioan – Mitropolitul – figurează și în anul 1836, iar Irimia până, și în anul 1841”.

Episcopul Tit al Hotinului, câteva luni mai târziu, comentează materialul trimis de preotul Dumitru Zupu aducând chiar câteva date în plus și precizând și el ca dată a nașterii, 15 iulie 1818¹⁷.

Cu toată vehemența cu care Dumitru Furtună¹⁸ îl combate pe Episcopul Tit al Hotinului, privind cu neîncredere mitricile în general, data de 15 iulie 1818 s-a impus și este citată de către mulți cercetători care s-au aplecat asupra vieții și activității marelui ierarh Iosif Naniescu.

Astfel, primul care aderă la această variantă este Vasile Vasilache care-și încheie volumul cu următoarea concluzie: „Mitropolitul Iosif Naniescu s-a născut în anul 1818 și a trăit 84 ani [...]; plecând de acasă încă de mic, n-a avut prilejul să controleze exact mărturia acelor care i-au spus că e născut în anul 1820[...]”¹⁹.

La anul 1842, Irineu, Mitropolitul Moldovei spune că: „Mitropolitul Iosif Naniescu este fiul pământului sfânt al Basarabiei cea care a dat scumpei noastre patrii pe Gavriil Muzicescu, pe preotul poet Mateevici cel cu frumoasele versuri: [Limba noastră-i limbă sfântă/ Limba vechilor cazanii/ ... Care-o plâng și care-o cântă/ Pe la vatra lor țărani]; poeți ca: Iov Buzdugan ș.a.; literați ca: Alexandru Donici, Pan Halipa, Simeon Vârzaru etc.

El s-a născut în anul 1818 în ziua de 15 iulie ca întâiul copil al preotului Nane și al soției sale Teodosia din satul Răzălăi, ținutul Soroca”²⁰.

La anul 1852, Constantin Nonea, în cuvântul rostit la „Comemorarea a 50 (de ani) de la moartea Mitropolitului Iosif Naniescu”, spune că: „a fost înălțat arhieru la vârsta de 54 de ani (în 1872) /.../ iar la vârsta de 57 ani – 10 ianuarie 1875 este ales Mitropolit al Moldovei și Sucevei/.../”.

Indirect deci, Consilierul cultural Constantin Nonea, care trecea zilnic pe lângă piatra de mormânt a marelui ierarh, dă ca dată a nașterii lui Iosif Naniescu anul 1818²¹.

¹⁷ Tit al Hotinului, *Anul nașterii mitropolitului Iosif Naniescu*, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul LVII, nr. 5-6, mai-iunie, 1939, p. 394-395.

¹⁸ Pr. D. Furtună, *Între Mitrică și autobiografie*, în *Mitropolia Moldovei*, anul XVI, apr. nr. 4, 1940, p. 189-192

¹⁹ Protosinghelul Vasile Vasilache, *op. cit.*, p. 203.

²⁰ Irineu, Mitropolitul Moldovei; *Comemorarea Mitropolitului Iosif Naniescu*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, an XXVIII (1942), nr 6-8, iun.-aug., p. 238.

²¹ Constantin Nonea, *Comemorarea a 50 (de ani) de la moartea Mitropolitului Iosif Naniescu*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul XXVIII, apr.-iunie, 1952, nr. 4-6, p. 22.

Și în continuare, multe personalități care au scris detaliat, succint sau în treacăt despre Iosif Naniescu au dat ca dată a nașterii marelui ierarh *15 iulie 1818*. Dintre aceștia menționăm pe cei mai importanți și anume: Nicolae Șerbănescu²², în anul 1965, Gabriel Cocora²³, în anul 1968; Ion Vârtosu²⁴ în 1973; Petre Costinescu și Florin Marinescu²⁵, în 1974; George Dincă²⁶, în 1975; Mircea Păcurariu²⁷, în anul 1981; Constantin C. Angelescu²⁸, în 1982; Nicu Moldoveanu²⁹, în 1982 și Gheorghe C. Ionescu în 1994³⁰.

După cum am văzut, există două grupuri de cercetători cu păreri diferite în ceea ce privește data nașterii lui Iosif Naniescu, unii respectând „autobiografia mitropolitului și înscrisul de pe piatra de mormânt, iar alții mitricile descoperite de D. Zupu. Din prima grupă am citat pe Dragomir Demetrescu, Nicolae Iorga, D. Furtună, Gabriel Cocora, Mircea Păcurariu și Vasile Vasile. Din cea de-a doua grupă am citat pe: Vasile Vasilache, Tit al Hotinului, Irineu Mitropolitul, Constantin Nonea, Nicolae Șerbănescu, Gabriel Cocora, Ion Vârtosu, Petre Costinescu și Florin Marinescu, George Dincă, Mircea Păcurariu, Constantin Angelescu, N. Moldoveanu și Gheorghe C. Ionescu.

De anul nașterii lui Iosif Naniescu s-a ocupat numai Preotul Dumitru Zupu susținut de Vasile Vasilache și de Episcopul Tit al Hotinului, combătut cu vehemență de Pr. D. Furtună. În rest, și cei care au citat 1820 și cei care au citat 1818 n-au avut această preocupare și au crezut în sursa pe care fiecare a avut-o la îndemână.

De ce să fi consemnat Iosif Naniescu anul 1820, în loc de 1818 este greu de spus. La 16 mai 1812 are loc la București pacea ruso-turcă în urma căreia Basarabia intră în componența Rusiei. Pruncul Ioan s-a născut la 15 iulie 1818 la 6 ani de la smulgerea din sânul patriei a ținutului dintre Prut și Nistru, intrând în

²² Preotul Nicolae Șerbănescu, *Episcopii Argeșului*, în *Mitropolia Olteniei*, an XVII, 1965, nr. 7-8, iul.-aug., p. 616.

²³ Pr. Gabriel Cocora, *Iosif Naniescu și Buzăul*, în *Glasul Bisericii*, București, an XXVII (1968), nr.7-8 (iul.-aug.), p. 806.

²⁴ Ion Vârtosu, Mitropolitul Iosif Naniescu, un compozitor necunoscut al secolului al XIX-lea, în *Almanahul Patriarhiei Române din Viena*, vol. XII, 1973.

²⁵ Petre Costinescu și Marinescu Florin, *Cartea românească veche din Biblioteca mitropolitului Iosif Naniescu*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, an L, 1974, nr. 1-2, (ian.-febr.), 1974, p. 63.

²⁶ Dincă George, *Chipuri de ierarhi compozitori, traducători, prelucrători și mari cântăreți ai muzicii bisericești*, în *Glasul Bisericii*, București, an XXXIV (1975), nr. 7-8 (iul.-aug.), p. 820.

²⁷ Mircea Păcurariu, *op. cit.*, vol. III, p. 165 zice: „La 10 iunie 1875, în scaunul vacant a fost ales (mitropolit) episcopul de Argeș, Iosif Naniescu (1818-1902); a se vedea și idem, *Dicționarul Teologilor Români*, București, 1996, p. 300.

²⁸ Constantin C. Angelescu, *Contribuții la biografia Mitropolitului Iosif Naniescu*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, Iași, an LVIII (1982), nr. 1-2 (ian.-febr.), p. 53.

²⁹ Diac. Dr. Nicu Moldoveanu, *Muzica bisericească la români în secolul al XIX-lea (I)*, în *Glasul Bisericii*, București, an XLI (1982), nr.11-12 (nov.-dec.), p. 914.

³⁰ Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon al celor care de-a lungul veacurilor s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină în România*, București, 1994, p. 248.

robia unui stăpân vitreg care împila poporul moldovenesc, prin ordinele de înstrăinare de românism. Și durerea crește la maximum atunci când la doi ani de la nașterea pruncului Ioan și la unul de la nașterea fratelui său Ieremia, în anul 1820, tânărul preot Anania, tatăl mitropolitului, trece la cele veșnice, rămânând ca Teodosia îndurerată să crească singură pe cei doi copilași cu ajutorul tatălui ei, Preotul Vasile Fronea. La îndemnuri interioare, la chemări de sus și la sfatul unchiului ei Iosif Ierodiaconu, Teodosia se călugărește sub numele de Fevronia monahia. Pe Ieremia îl hărăzi Domnului – ajungând și el preot și protopop, iar pe Ioan îl încredințează unei rude a lor, Teofilact ierodiaconul din Mănăstirea Frumoasa, ctitoria lui Ștefan cel Mare, în centrul Basarabiei și după câțiva ani împreună, trecând Prutul, merge la Mănăstirea Sf. Spiridon din Iași în preajma anului 1831³¹.

Presupun că acesta ar putea să fie motivul schimbării vârstei micuțului Ioan, o vârstă mai mică fiind mai adecvată trecerii Prutului și a tutelării lui.

În vremuri de restriște asemenea cazuri sunt frecvente. Așa de pildă un fost doctorand de-al subsemnatului, pe nume Iane Cogeabashia, – al cărui tată a murit în răzmerița din Grecia 1948 – fiind expulzat, ca să fie repartizat într-o grupă până la 6 ani care mergea într-o țară mai apropiată și anume în Serbia – orașul Skopje, bunicul său l-a declarat cu doi ani mai mic.

Venind la Iași, unchiul și nepotul la biserica și spitalele Sfântului Spiridon, zi și noapte „copilul minune” cum i se spunea, era lângă bolnavi, la rugăciune și priveghi, la ascultare și învățătură, nelipsit fiind de la strană.

Curând, în 1834, Epitropia Sf. Spiridon trimite pe ierodiaconul Teofilact ca egumen al Mănăstirii Sf. Prooroc Samuil din Focșani – mănăstire închinată Epitropiei Sf. Spiridon din Iași, luând cu el și pe nepotul său Ioan.

În toamna anului 1835, Teofilact ajunge eclesiarh al Episcopiei Buzău, iar tânărul Ioan este călugărit în seara zilei de 23 noiembrie de către Episcopul Chesarie dându-i numele de Iosif cel cu frumos chip, în cinstea întâiului episcop de Argeș Iosif³² și în cuvântarea scurtă și cuprinzătoare spune : „ți-am dat numele de Iosif. Numele starețului meu. De-ai fi om de treabă să ajungi ca el”. A doua zi, duminică 24 noiembrie (1835), Episcopul Chesarie îl hirotonește diacon „*pentru podoaba slujbelor catedralei, căci Iosif avea o voce foarte plăcută și încercată în cântările bisericesti*”.

Argumentele pentru data nașterii lui Iosif Naniescu în anul 1818 și nu în anul 1820 credem că sunt suficiente. La acestea mai adăugăm și noi următoarele:

1. La Biblioteca Academiei Române este un manuscris cu nr. 4402, provenit din Arhiva Mitropolitului Iosif Naniescu³³.

Manuscrisul este un miscelaneu de Psaltichii și Papadichii de diferite dimensiuni de 330 file, care au aparținut Mitropolitului Iosif Naniescu, scrise în perioada 1833-1897 dintre care unele sunt autografe.

³¹ Protosinghelul Vasile Vasilache, *op.cit.*, p. 3-5.

³² Pr. N. Șerbănescu, *Episcopii Argeșului*, în *Mitropolia Olteniei*, XVII (1965), nr. 7-8, p. 615-617.

³³ Dăruit Academiei Române de Casa Bisericii la 26 septembrie 1915.

Ne vom referi acum numai la perioada de început a formării sale ca psalt și compozitor de muzică psaltică. La *folio 150* găsim o mică gramatică – de numai 9 file (60 x 180 mm) care cuprinde diferite scări ale glasurilor – intitulată: „Scară de muzichie bisericească”, manuscris autograf al lui „Ioan (Iosif) Naniescu” datat foarte clar: „Iași 1833”. Caligrafia și ortografia acestui autograf clară și frumoasă se constituie într-un prim argument că în anul 1833 Ioan Nane (Naniescu) nu putea să aibă 13 ani, ci 15.

2. Tot din anul 1833-1834 se păstrează la Biblioteca Academiei Române un manuscris cu nr. 5108 de 159 file (115 x 85 mm) autograf al lui Ioan (Nane) conținând cântări psaltice românești și grecești, un număr de 9 poezii majoritatea numai text³⁴ și „Stihuri asupra Moldovei din vremea Zaveriei (f. 158) copiate – unele – în anul 1833 de către „Ioan” **fiul lui Nane, argument care vine, de asemenea, în sprijinul opiniei noastre.**

3. Din anul 1834-1836 se păstrează tot la Biblioteca Academiei Române un manuscris autograf cu nr. 4427 al lui Iosif Naniescu de 138 file (160 x 105 mm) care cuprinde cântări românești și grecești compuse de: Petru Lampadarie, Ioan Protopsaltul, Grigorie Lampadarie, Petru Vizantie, Dionisie Peloponesiu, Petru Berechet, Dionisache Moraitul, Gheorghe Cretanul, Hurmuz Hartofilax, Macarie Ieromonahul și Iosif Naniescu. De remarcat că la vârsta de 16 ani, în 1834, cunoștea destul de bine limba greacă și era un cartograf de nume psaltice de excepție, lucru pe care nu-l putea face la 14 ani.

La fila 3 din acest manuscris găsim o însemnare cu totul inedită și anume: lângă anul „1834” este trecut numele lui Iosif Naniescu cartografiat și alături semnătura: „Iosif Id.”. Același lucru îl mai găsim și în manuscrisul cu nr. 340 din Biblioteca Mitropoliei Iași, Fond Arhim. Grădinarul descris minuțios de Preotul Justin Gaspar³⁵.

Manuscrisul mai sus citat este, de asemenea, un autograf pe care Iosif Naniescu l-a scris într-o perioadă de 36 de ani din 1834 (f. 22-24) – 1870 (f. 130).

Pe filele 22-24 însemnări ale ierodiaconului Iosif din anul 1834 consemnează Justin Gaspar de unde reiese că încă din 1834 Iosif era ierodiacon, iar pe fila 2v semnătura „Iosif ierodiacon smeritul, 1836 iulie 20”. De remarcat că nici în 1834 – cum găsim în ms. nr. 4427 de la BAR și în cel din Iași BMMB și nici la 20 iulie 1836 cum găsim în ms. 340 din BMMB, Iosif Naniescu nu era ierodiacon. Care este dar explicația? În ambele manuscrise citim: Iosif Id, adică i(po)d(iaconul), ceea ce înseamnă că înainte de a pleca cu unchiul său Teofilact la Focșani,

³⁴ „Tot mâhnire pentru mine/ Norocul au hotărât” (text și muzică); „Tineretea-mi să petrece/ Tot cu amar și cu chin” (f. 131v); „Ceasul cel de despărțire/ Însemnat cu mâna ta” (f. 132v); „Cum ziceai că mă iubești/ Nu gândeam să mă urăști” (f. 134); a lui Iosif celui prea frumos „Abia ani patru sprezece” (f. 135); „Ah ce ticăloasă soartă/ Pizmuire lumii poartă” (f. 137v); „Iată cel adevărat/ din smerite buzători” (sic, f. 139v); „Veniți toți copiii/ Cu cuget curat” (f. 144); „Cântarea diminetii/ din buzi nevinovate”, de I. Eliade Rădulescu (f. 146);

³⁵ Pr. Justin Gaspar, *Un manuscript de cântări bisericești*, în *MMS*, Iași, an LVIII (1982) nr. 1-2 (ian.-febr.), p.69-74.

arhierul Varlaam Cuza – care-i pusese în mână Biblia tipărită de el în românește la Petersburg în anul 1819 și văzându-i buna sporire în toate cele eclesiastice, l-a tuns pe Ioan rasofof-fără periman – dându-i numele de Iosif hirotiesindu-l ipodiacon și nu hirotionit ierodiacon cum greșit a citat Justin Gaspar, iar Chesarie al Buzăului călugărindu-l *cu periman* i-a păstrat numele de Iosif cum adesea se obișnuiește. Așadar, nu putea și nu era canonic să fie ierodiacon la 14 sau chiar 16 ani după cele două date 1820 sau 1818.

Și tot în manuscrisul 4427 de la Biblioteca Academiei Române mai găsim o însemnare de excepție și anume: când la anul 1836, la cererea Episcopului Chesarie, Macarie Ieromonahul tipărea la Buzău Prohodul Domnului, „la cererea ierodiaconului Iosif”, Macarie scrie *Slava Stihoavnei de Sâmbătă seara la Duminica Lăsatului de Carne*, celebra cântare: *Vai înegritule suflete* – piatră de încercare pentru mulți psalți desăvârșiți fiind această ultimă zvâcnire creatoare a lui Macarie Ieromonahul în anul când trecea la cele veșnice, înmormântat fiind la Mănăstirea Viforâta și lăsând cu limbă de moarte, ca desaga cu manuscrise să fie predată episcopului de Buzău, Chesarie, care, la rândul său, o dăruiește iubitului său fiu duhovnicesc, Ierodiaconul Iosif Naniescu.

Și încă un ultim argument. Mulți biografi de-ai săi arată că a fost tuns în monahism și hirotionit diacon în anul 1835. La 15 ani canoanele bisericești nu îngăduie să fii tuns în monahism și cu atât mai mult nu poți fi diacon, căci vocea nu este definitiv schimbată, ori documentele arată că a primit harul diaconiei „pentru podoaba slujbelor catedralei”, Iosif având o voce „foarte plăcută și încercată în cântările bisericești”.

Când a fost deschis oficial Seminarul din Buzău în anul 1836 au fost cântate *Aghioasele* sau *Răspunsurile* gl.VIII ale elevului Iosif Naniescu pe care le scrisese mai înainte, poate chiar din 1835, la 17 sau 18 ani și nu la 15-16. Aceste răspunsuri fiind simple și foarte frumoase s-au impus repede și definitiv pentru stilul lor clar, ușor și accesibil. Și astăzi după 167 de ani de la debutul lor aceste răspunsuri sunt cântate în toate bisericile satelor și orașelor Munteniei și Moldovei păstrându-și locul întâi în topul tuturor *Răspunsurilor* existente în literatura noastră psaltică, alături de cele ale lui Anton Pann gl.V. Aceste „răspunsuri” au circulat prin manuscrise și prin viu grai, iar în 1847 au fost tipărite de A. Pann în Liturghierul său (p. 55)

Răspunsuri liturgice ale lui Iosif Naniescu au fost armonizate de: Gavriil Muzicescu (1847-1903); Gheorghe Dima (1847-1925); Dumitru G. Kiriac (1866-1928); Teodor Teodorescu (1876-1920); I.D. Chirescu (1889-1990); N. Lungu (1900-1993) și alții, fiecare în felul său, păstrând intactă melodia, dar nici unul nu a menționat – cum ar fi fost corect „melodie de Iosif Naniescu, armonizare de...” ci încorect, toți s-au dat drept autori – aici ca și la alte cântări cu autor declarat. Sperăm ca măcar de aici înainte compozitorii care folosesc melodii psaltice să citeze corect și autorul melodiei.

Încheind, conchidem din nou că Iosif Naniescu s-a născut în anul 1818 și a compus aceste răspunsuri în anul 1836 la vârsta de 18 ani și nu la 16 ani.

The Birth Year of Metropolitan Iosif Naniescu

– Canonical and musical arguments –

The author of this study, Arhid. Dr. Sebastian Barbu Bucur, presents a new approach on the life and activity of Metropolitan Iosif Naniescu, one of the greatest personalities of the Romanian Church in the XIX-th century.

As Ghe. Moisescu, one of the historians, stated, Metropolitan Iosif Naniescu was a 'model' for the church life. In addition, Nicolae Iorga, an authority in the History of the Church, the above-mentioned Metropolitan was a 'saint alive'.

The author studied the sources of the time, the manuscripts and archives to establish the real birth year of the great hierarch.

Confronted with different opinions in that matter, Dr. Sebastian Barbu Bucur reaches the conclusion that Metropolitan Iosif Naniescu was born in 1818, 15th of July.